

Π5.2.4 Σύνταξη Ενιαίου Επιμορφωτικού Υλικού

MIS 5035543: «ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»

Γνωστικό Πεδίο: ΙΣΤΟΡΙΑ

Γνωστικό Αντικείμενο: Αρχαία Ιστορία

Δομή Διδακτικού Σεναρίου Α΄ Γενικού Λυκείου

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου:

Οι Υλικές προϋποθέσεις της Δημοκρατίας: Λειτουργίες, μισθοί, θεωρικά

Δημιουργός/οί: Τάσος Χατζηαναστασίου

Βαθμίδα – Τάξη: Α΄ Γενικού Λυκείου

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

Ιστορία – Αρχαία Ιστορία –(Κράτη θεσμοί και διοίκηση-ιδεολογικά ρεύματα) – Η αθηναϊκή δημοκρατία των κλασικών χρόνων

- Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ
- Να κατανοούν την ύπαρξη αμφίδρομης σχέσης μεταξύ της οικονομικής ισχυροποίησης της Αθήνας και της πολιτικής, στρατιωτικής, πολιτιστικής ανάπτυξης της πόλης κατά τον 5ο αι. π.Χ.
- Να κατανοούν ότι η θέση της πόλης, ως ηγέτιδας δύναμης, και η κατοχή του μεγαλύτερου εμπορικού-ναυτιλιακού κέντρου εντός της Ηγεμονίας συνεπάγονταν για την Αθήνα ένα πλήθος άμεσων ή έμμεσων εσόδων, συνεπώς της παρέιχαν εξαιρετικές οικονομικές δυνατότητες.
- Να αντιλαμβάνονται ότι η λήψη μέτρων κοινωνικής πρόνοιας εκ μέρους της πόλης (μέσα του 5ου αι. π.Χ.) είχε άμεση επίδραση στον δημόσιο βίο. Ιδιαίτερως, να αναγνωρίζουν τη σημασία της μισθοφοράς για την διεύρυνση της συμμετοχής των λαϊκών στρωμάτων στα κοινά.

-Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του θεσμού των «λειτουργιών» ως μέτρου κοινωνικής δικαιοσύνης, συνεπώς και ως στοιχείου κοινωνικής συνοχής και αποσόβησης εντάσεων για την κοινωνία της πόλης.

- Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα

Οργανική σύνδεση και συνέχεια των δύο προηγούμενων υποενοτήτων: «Η εγκαθίδρυση και εξέλιξη της Δημοκρατίας στην Αθήνα: οι μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη, οι περαιτέρω δημοκρατικές ρυθμίσεις από το 487 έως το 452π.Χ.» και «Η λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών: Εκκλησία του Δήμου, Βουλή των 500, Ηλιαία» της ενότητας: «Η Αθηναϊκή Δημοκρατία των κλασικών χρόνων».

Διασύνδεση με τα γνωστικά αντικείμενα της Πολιτικής Παιδείας, της Νεοελληνικής Γλώσσας και της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας.

Χρονική διάρκεια: 1 ώρα

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ– ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το γνωστικό περιεχόμενο αφορά τρεις βασικές ιστορικές έννοιες, τις λειτουργίες, τη μισθοφορία και τα θεωρικά, που αποτελούν σημαντικούς δημοκρατικούς θεσμούς για την οικονομία, την άμυνα, τον πολιτισμό και τον ίδιο τον χαρακτήρα του πολιτεύματος. Έχει, επομένως, ιδιαίτερη σημασία να γίνει κατανοητή η διασύνδεση των θεσμών αυτών με τη λειτουργία και την ύπαρξη της δημοκρατικής πόλης-κράτους και κατ' επέκταση με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό στην ακμή της κλασικής εποχής.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

- Οι εξελίξεις που οδήγησαν στην αθηναϊκή δημοκρατία και οι θεσμοί της που έχουν εξεταστεί ως τώρα
- Κατανόηση και αξιοποίηση πηγής

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το βασικό είναι να κατανοήσουν οι μαθητές τη σημασία των δεδομένων θεσμών και να μπορούν να εξηγούν γιατί διευρύνουν και στηρίζουν τη δημοκρατία. Επίσης, να μπορούν οι μαθητές να κάνουν συγκρίσεις και συσχετίσεις με τους σημερινούς κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς. Επιδιώκεται τέλος, η ενίσχυση του δημοκρατικού φρονήματος των μαθητών και η υιοθέτηση θετικής στάσης απέναντι στους δημοκρατικούς θεσμούς.

5 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, προτζέκτορα και οθόνης, διανομή φωτοτυπιών.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ανάκληση προηγούμενων γνώσεων, συνδυαστική διδακτική μεθοδολογία (ελεύθερος και κατευθυνόμενος διάλογος, διερευνητική μέθοδος)

Εμπέδωση/αξιολόγηση με φύλλο εργασίας ή/και με ερωτήσεις που μπορεί να απαντηθούν είτε προφορικά είτε γραπτά

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

1. Έλεγχος εμπέδωσης προηγούμενης ενότητας με ερωτήσεις (10 λεπτά)

2. Αφόρμηση (5-10 λεπτά) με χρήση πηγής (Ψήφισμα της εκκλησίας του Δήμου)

Κατανόηση πηγής: ποιος τιμάται και γιατί;

Επί Νικοκράτους άρχοντας, όταν επρυτάνευε πρώτη κατά σειράν η Αιγής φυλή, και γραμματεύς ήταν ο Αρχέλας Χαιρίου Παλληνεύς, την ενάτη του Μεταγεινιώνος, την τριακοστή ενάτη ημέρα της πρυτανείας· από τους προέδρους έθετε το ζήτημα σε ψηφοφορία ο Νικίας Θημακεύς· απόφαση του δήμου· εισήγηση του Χαιριωνίδου Λυσανίου Φλυέως· σχετικά με το προβούλευμα που ο δήμος εξήτησε να εκδώσει η βουλή για τον Πυθέα, πώς δηλαδή πρέπει να τιμηθεί ο Πυθέας, με τη βοήθεια της αγαθής Τύχης· να αποφασίσει ο δήμος· επειδή ο Πυθέας εξελέγη επιμελητής των κρηνών και φροντίζει και για τα άλλα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του με τρόπο καλό και φιλότιμο και τώρα ανακαίνισε εκ θεμελίων την κρήνη πλησίον του ιερού του Άμμωνος και έκτισε την κρήνη στο ιερό του Αμφιαράου και εφρόντισε για την παροχή νερού και για τους υπόγειους αγωγούς· **να επαινέσει ο δήμος τον Πυθέαν Σωσιδήμου Αλωπεκήθεν, αφού λογοδοτήσει (για τα πεπραγμένα του στο τέλος της θητείας του), και να τον στεφανώσει με χρυσό στέφανο αξίας χιλίων δραχμών για την αρετή και τη δικαιοσύνη που επέδειξε ως επιμελητής των κρηνών, ώστε να επιδεικνύουν την ίδια φιλοτιμία προς τον δήμο και οι άλλοι που εκλέγονται στο μέλλον επιμελητές των κρηνών**· ο κατά πρυτανείαν γραμματεύς να αναγράψει αυτό το ψήφισμα και εκείνο της βουλής σε δύο λίθινες στήλες και να στήσει μία στο ιερό του Άμμωνος και μία στο ιερό του Αμφιαράου· για την αναγραφή των στηλών να δώσει ο ταμίας του δήμου είκοσι δραχμές για κάθε μία στήλη από το δημόσιο κονδύλιο αναγραφής ψηφισμάτων.

Άγγελος Ματθαίου, Ανθολόγιο Επιγραφών: https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/inscriptions/page_045.html

- Άλλες δυνατότητες αφόρμησης: κατευθυνόμενος διάλογος πάνω στις προϋποθέσεις συμμετοχής στα κοινά, ελεύθερος διάλογος πάνω στους σύγχρονους δημοκρατικούς θεσμούς και τις χορηγίες, τη σπουδαιότητα του θεάτρου.
- Ενδεικτικές ερωτήσεις: πώς εξασφαλίζει ένα κράτος υπηρεσίες για τους πολίτες; Πώς εξασφαλίζονται οι δαπάνες για την άμυνα της χώρας; Γιατί μισθοδοτούνται οι δημόσιοι λειτουργοί; Ποιοι θα ανελάμβαναν δημόσια αξιώματα, αν δεν προβλεπόταν μισθός για τους βουλευτές και τους δικαστές; Πώς λειτουργεί ο θεσμός της χορηγίας σήμερα;
- Ανάκληση προηγούμενων γνώσεων. Τι θυμάστε από την Α΄ Γυμνασίου για τον θεσμό των λειτουργιών και των θεωρικών; Ποια θέση είχε το θέατρο στην αρχαία ελληνική πόλη και ιδιαίτερα στην Αθήνα;

3. Παρουσίαση νέας ενότητας

Αξιοποίηση της αφόρμησης για να γίνει παρουσίαση των τριών εννοιών: Λειτουργίες, μισθοφορία, θεωρικά με αναγραφή τους στον πίνακα ή προβολή τους σε παρουσίαση μέσω προτζέκτορα. Επεξήγηση του τρόπου λειτουργίας και της αναγκαιότητάς τους.

(10 λεπτά).

Εμπέδωση με φύλλο εργασίας (10 λεπτά)

Δραστηριότητα αξιολόγησης :

Επιστροφή στην πηγή της αφόρμησης: Πώς τεκμηριώνεται η σπουδαιότητα του θεσμού των θεωρικών από την παρακάτω πηγή;

Το αξίωμα του επιμελητού των κρηνών, το οποίο ανέλαβε ο Πυθεάς, ήταν πολύ σημαντικό στην πόλη των Αθηνών. Αυτό προκύπτει και από το γεγονός ότι ήταν μεταξύ των λίγων πολιτικών αξιωμάτων που παρέμενε αιρετό, όπως παραδίδει ο Αριστοτέλης, (Αθην. Πολ. 43.1) και αυτό ίσχυε και για τα θεωρικά:

τὰς δὲ ἀρχὰς τὰς περὶ τὴν ἐγκύκλιον διοίκησιν ἀπάσας ποιοῦσι κληρωτάς, πλὴν ταμίου στρατιωτικῶν **καὶ τῶν ἐπὶ τὸ θεωρικὸν** καὶ τοῦ τῶν κρηνῶν ἐπιμελητοῦ. ταύτας δὲ χειροτονοῦσιν, καὶ οἱ χειροτονηθέντες ἄρχουσιν ἐκ Παναθηναίων εἰς Παναθήναια.

[(Μετ.) Όλες τις αρχές της πολιτικής διοίκησης τις ορίζουν δια κληρώσεως, εκτός του ταμίου των στρατιωτικών **και των υπευθύνων για το κονδύλιο των θεωρικών** και του επιμελητού των κρηνών. Αυτούς τους εκλέγουν, και όσοι εκλεγούν ασκούν τα καθήκοντά τους από Παναθήναια σε Παναθήναια.]

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το σενάριο μετατρέπεται σε μορφή παρουσίασης (power point) και το υλικό (φύλλο εργασίες και πηγές) αναρτάται στην ηλεκτρονική τάξη του διδάσκοντα (e-class). Οι μαθητές συμπληρώνουν φωτογραφίζουν και αποστέλλουν ηλεκτρονικά την εργασία τους.

9 . ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Γενικά έργα

- Bengtson Hermann, Ιστορία της αρχαίας Ελλάδος, μτφ Αντρέα Γραβρίλη, Μέλισσα, Αθήνα 1979
- Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Κλασικός Ελληνισμός, τ. Γ1, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1971
- Lefevre Francois, Ιστορία του αρχαίου ελληνικού κόσμου, μτφ. Αναστασία Κεφαλά, Μίνα Καρδαμίτσα, Καρδαμίτσας, Αθήνα 2016
- Lewis D. M., J. Boardman, J.K. Davies, M. Ostwald (επιμ.), Ιστορία της αρχαίας Ελλάδας, μτφ Ευαγγ. Χεκίμογλου, Ευφ. Ρούπα, Αικ. Παπανικολάου, Χρ. Παπαντώνη, Σ. Ευαγγελάκη, Στ. Ντόγα, Στ. Χαβενετίδου, Cambridge, Τα Νέα-Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005
- Scmitt C, Pantel Paulin, Αρχαία ελληνική ιστορία, μτφ. Αμαλία Σταθάκη, Gutenberg, Αθήνα 2018
- Wilcken Ulrich, Αρχαία ελληνική Ιστορία, μτφ. Ιωάννη Τολουμάκου, Παπαζήση, Αθήνα 1976

Ειδικότερα έργα

- Austin M. Michel, Vidal-Naquet Pierre, Οικονομία και κοινωνία στην αρχαία Ελλάδα, μτφ. Τάσος Κουκουλιός, Ζαχαρόπουλος, Αθήνα 1998
- Azoulay Vincent, Περικλής, η αθηναϊκή δημοκρατία υπό τη δοκιμασία του μεγάλου ανδρός, μτφ. Δημήτρης Δημακόπουλος, Πόλις, Αθήνα 2015
- Rhodes J. P., Οι ελληνικές πόλεις-κράτη, μτφ. Ιωάννης Κ. Ξυδόπουλος, Παπαδήμας, Αθήνα 2011

Στο διαδίκτυο

- Άγγελου Ματθαίου, Ανθολόγιο επιγραφών στις «Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα»

https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/anthology/inscriptions/page_045.html

10 . ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλο εργασίας (που θα δοθούν σε μαθητές και μαθήτριες)

Ιστορία Α΄ Γενικού Λυκείου

Ενότητα 2.2.3. Υλικές προϋποθέσεις της Δημοκρατίας λειτουργίες, μισθοί, θεωρικά

Φύλλο εργασίας

- Υπογραμμίστε με ποιους από τους παρακάτω σύγχρονους όρους και έννοιες θα μπορούσαμε να συσχετίσουμε τις λειτουργίες:
έμμεση φορολόγηση, υποχρέωση, εθελοντισμός, ευγενική χορηγία, κοινωνική δικαιοσύνη
- Να συνδυάσετε τις λειτουργίες της αριστερής στήλης με τα έξοδα που καλούνταν να καλύψουν οι εύποροι Αθηναίοι στη δεξιά στήλη:

Λειτουργία	Κάλυψη εξόδων για
1. τριηραρχία	α. τον χορό στα δράματα
2. χορηγία	β. αθλητές
3. γυμνασιαρχία	γ. πολεμικό πλοίο
4. εστίαση	δ. αντιπροσωπεία σε γιορτές ή σε μαντείο
5. αρχιθεωρία	ε. δημόσιο γεύμα σε γιορτή ή αγώνες

- Επιλέξτε τη σωστή συμπλήρωση της πρότασης:
Η καθιέρωση της *μισθοφορίας* για τους βουλευτές και τους δικαστές
α. θεσπίστηκε για ψηφοθηρικούς λόγους, για να ενισχυθεί η θέση του Περικλή
β. θεσπίστηκε από τον Κίμωνα που ήταν πλούσιος και μπορούσε να καλύψει το κόστος
γ. ήταν δημοκρατικό μέτρο γιατί επέτρεπε και στους φτωχότερους να απασχοληθούν στα κοινά αφήνοντας για κάποιο διάστημα τις δουλειές τους
δ. συνδυάστηκε με τη μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων
- Ποιοι από τους παρακάτω λόγους θεωρείτε πως οδήγησαν στη θέσπιση των *θεωρικών* για την είσοδο στο θέατρο;
α. για να διασκεδάσει ο λαός δωρεάν και να ξεχνάει τα προβλήματά του
β. γιατί υπήρχε μεγάλη φτώχεια και δεν μπορούσαν να πληρώνουν εισιτήριο

- γ. γιατί θεωρούσαν το θέατρο σπουδαίο πνευματικό θεσμό και δεν ήθελαν να αποκλείονται οι φτωχότεροι πολίτες
δ. ήταν ένας τρόπος να προσελκύσουν θεατές στο θέατρο

Ο Επόπτης/Η Επόπτρια

.....

Ονοματεπώνυμο – Υπογραφή